

bemærkninger om, at dette arbejde skal ses som en retningsviser eller et mulighedskatalog for politikerne i OECD-landene. Rapporten har ikke samme policy-making karakter som andre rapporter fra OECD (f.eks. halvårskarakterbøgerne for de forskellige lande). Følgelig har fremhævelsen af det visionære medført en fortrængning af det kortsigtede (realistiske??), - dette er i sig selv overraskende i en publikation fra OECD.

Det vil her være naturligt at nævne, at der også på Institut for Statskundskab arbejdes med disse problemstillinger. Dette har foregået i en arbejdsgruppe bestående af lærere og studerende. Resultaterne heraf har og vil materialisere sig i bl.a. artikler og specialeopgaver. Bl.a. kan vi fremhæve Laurits Lauritsens nyudkomne speciale om den ny internationale arbejdsdeling og den globale arbejdspladskonkurrence, hvor forfatteren analyserer den internationale og danske fagbevægelses holdning til problemerne. Endvidere arbejder undertegnede selv med at belyse den ny internationale arbejdsdeling ved en specifik brancheanalyse af tekstil- og beklædningsindustrien i Danmark og Sverige. Hovedvægten er her lagt på belysning af former, omfang og effekter af industrivareeksport fra periferien i Danmark og Sverige og arbejdsgivernes (kapitalens) strategi i spændingsfeltet mellem økonomisk krise og en ny international arbejdsdeling.

Jan Holst og Roland Rasmussen

Henrik Adrian og Henrik Arbo-Bahr, Samfundsvidenskabelige teknikker, København: Samfundsfagsnyt 1979, 4 + 99 s.

Det foreliggende hæfte er den anden publikation om samfundsvidenskabelig metode og teknik, beregnet til undervisningsbrug i samfundsfag på gymnasier og HF-kurser, det lille forlag "samfundsfagsnyt" sender på markedet inden for en relativ kort periode. Igen er forfatterne selv gymnasielærere i samfundsfag, udgået fra Institut for Samfundsfag i København. Der eksisterer således tilsyneladende et stort, udekket behov hos lærere og elever for en elementær indføring i empirisk samfundsforsknings metodiske og tekniske aspekter, fremkaldt vel i første række af den senere tids øgede vægt på projektarbejdsformen i samfundsfagsundervisningen. Som forfatterne med rette bemærker (p. 7), er de fleste foreliggende metodefremstillinger "skrevet for universitetet, og modsætningen - elevernes almindelige sunde fornuft - slår som oftest ikke til". Det er fristende at tilføje, at det samme antagelig gælder for mange samfundsfagslæreres sunde fornuft såvel som for deres faglige viden, givet den tilbagetrukne placering, forskningsmetodiske og -tekniske emner traditionelt har indtaget i kandidatuddannelserne i samfundsfag,

bemærkninger om, at dette arbejde skal ses som en retningsviser eller et mulighedskatalog for politikerne i OECD-landene. Rapporten har ikke samme policy-making karakter som andre rapporter fra OECD (f.eks. halvårskarakterbøgerne for de forskellige lande). Følgelig har fremhævelsen af det visionære medført en fortrængning af det kortsigtede (realistiske??), - dette er i sig selv overraskende i en publikation fra OECD.

Det vil her være naturligt at nævne, at der også på Institut for Statskundskab arbejdes med disse problemstillinger. Dette har foregået i en arbejdsgruppe bestående af lærere og studerende. Resultaterne heraf har og vil materialisere sig i bl.a. artikler og specialeopgaver. Bl.a. kan vi fremhæve Laurits Lauritsens nyudkomne speciale om den ny internationale arbejdsdeling og den globale arbejdspladskonkurrence, hvor forfatteren analyserer den internationale og danske fagbevægelses holdning til problemerne. Endvidere arbejder undertegnede selv med at belyse den ny internationale arbejdsdeling ved en specifik brancheanalyse af tekstil- og beklædningsindustrien i Danmark og Sverige. Hovedvægten er her lagt på belysning af former, omfang og effekter af industrivareeksport fra periferien i Danmark og Sverige og arbejdsgivernes (kapitalens) strategi i spændingsfeltet mellem økonomisk krise og en ny international arbejdsdeling.

Jan Holst og Roland Rasmussen

Henrik Adrian og Henrik Arbo-Bahr, Samfundsvidenskabelige teknikker, København: Samfundsfagsnyt 1979, 4 + 99 s.

Det foreliggende hæfte er den anden publikation om samfundsvidenskabelig metode og teknik, beregnet til undervisningsbrug i samfundsfag på gymnasier og HF-kurser, det lille forlag "samfundsfagsnyt" sender på markedet inden for en relativ kort periode. Igen er forfatterne selv gymnasielærere i samfundsfag, udgået fra Institut for Samfundsfag i København. Der eksisterer således tilsyneladende et stort, udekket behov hos lærere og elever for en elementær indføring i empirisk samfundsforsknings metodiske og tekniske aspekter, fremkaldt vel i første række af den senere tids øgede vægt på projektarbejdsformen i samfundsfagsundervisningen. Som forfatterne med rette bemærker (p. 7), er de fleste foreliggende metodefremstillinger "skrevet for universitetet, og modsætningen - elevernes almindelige sunde fornuft - slår som oftest ikke til". Det er fristende at tilføje, at det samme antagelig gælder for mange samfundsfagslæreres sunde fornuft såvel som for deres faglige viden, givet den tilbagetrukne placering, forskningsmetodiske og -tekniske emner traditionelt har indtaget i kandidatuddannelserne i samfundsfag,

ikke mindst i sammenligning med andre samfundsvidenskabelige studier. Set på denne baggrund er der absolut grund til at betragte forlagets indsats på feltet som positiv.

Hæftet falder i to nogenlunde lige store dele, hvoraf den første indeholder selve fremstillingen af en række teknikker, medens den anden udgøres af en række uddrag fra bøger, artikler, forskningsrapporter m.v., som skal danne grundlaget for diskussioner omkring nogle af de emner, der behandles i fremstillingen.

Hovedvægten i gennemgangen af samfundsvidenskabelige teknikker er lagt på dataindsamlingsteknikker på bekostning af dataanalyseteknikker. Fremstillingen er således af ringe værdi, når spørgsmålet er, hvad man kan stille op med et indsamlet datamateriale, eller hvorvidt valget af en bestemt analyseteknik i en given sammenhæng kan betragtes som rimeligt. Det mest nyttige, forfatterne giver i så henseende, er nok en tabel over usikkerheden på estimatet af andele ved forskellige stikprøvestørrelser. Derimod er gennemgangen af de forskellige dataindsamlingsteknikker, der står til rådighed, rimeligt dækkende, når der tages hensyn til de begrænsninger m.h.t. fyldighed og niveau, hæftets formål nødvendiggør.

Ikke desto mindre må det anses for uheldigt at behandle dataindsamlingsteknikker isoleret fra analyseteknikkerne. At vælge en bestemt dataindsamlingsteknik i forbindelse med et forskningsprojekt uden at være orienteret om de tekniske muligheder for at analysere de resulterende data på en adækvat måde, er simpelthen at skyde i blinde, hvad enten der er tale om forskere eller skoleelever, og kun Mr. Micawber var i længden i stand til at klare sig alene på håbet om, at noget ville vise sig.

Fremstillingens disposition afviger sine steder fra det, man normalt ville forvente: problemerne omkring planlægningen af en undersøgelse præsenteres således efter gennemgangen af teknikkerne, og afsnittet om statistiske teknikker og problemer er indskudt mellem gennemgangen af hhv. spørgeskema- og enqueteteknik og litteraturstudier og kildeanalyse. Da imidlertid de fleste afsnit kan læses uafhængigt af andre dele af fremstillingen, skulle dette i sig selv ikke kunne give anledning til større vanskeligheder.

Udover gennemgangen af teknikker er der også blevet plads til nogle spredte og ikke særlig heldige bemærkninger omkring forholdet mellem valg af metode og valg af teknik, og - naturligvis - værdiproblematikken.

Når forfatterne således understreger, at "valget af teknik ... påvirker de metodiske rammer for undersøgelsen" (p. 11), savnes en fremhævelse af, at relationen helst skulle være den omvendte, således at de metodiske rammer for undersøgelsen bestemmer valget af teknikken. Det hører dog trods alt til sjældenheder.

derne, at en undersøgelse tager udgangspunkt i en bestemt teknik, og det er under alle omstændigheder et dårligt tegn, hvis det sker. Som sætningen står i fremstillingen, kan den vanskeligt undgå at bibringe eleven en (fejlagtig) opfattelse af, at der eksisterer en en-entydig korrespondance mellem metodiske rammer og teknikker.

Værdiproblemet rejses i forbindelse med spørgsmålet om interesser og formål i tilknytning til en bestemt undersøgelse. Her savnes i allerhøjeste grad en sontring imellem på den ene side vurderingers indflydelse på valget af forskningsområde, problemstilling og problemformulering, og på den anden side vurderingens indflydelse i selve forskningsprocessen. Især burde det have været fremhævet, at påvisningen af interesser og vurderinger i forbindelse med valg og udformning af problemstilling ikke er et tilstrækkeligt grundlag for at anfægte en undersøgelses metodisk-tekniske gennemførelse.

Fremstillingen er gennemgående klar, og den fornægter heller ikke i sin form oprindelsen fra undervisningsnotater. Personligt kunne jeg dog godt have undværet den form for "progressivitet", forfatterne åbenbart har fundet det fornødent at stille til skue forskellige steder, og som giver sig ret uheldige udslag f.eks. i den til det parodiskegrænsende omtale af diskussionen omkring "hard" og "soft" data i samfundsvidenskaberne (p. 36), eller i diskussionen af 13-skalaen som intervallskala (p. 39).

Peter Nannestad

Johny Christensen, Thomas Petersen og Povl Terkelsen (red.), Sovjetunionen. Samfundsterminologisk opslagsbog, København: Munksgaard 1979, 191 s. 120,00 kr.

Denne opslagsbog vil utvivlsomt afhjælpe et meget stort savn. Den er naturligvis først og fremmest til stor nytte for alle, der arbejder med russisk-sproglige samfundsfaglige tekster. Men den vil også være et godt hjælpemiddel for ikke russisk-kyndige under studiet af det sovjetiske samfunds forskellige aspekter.

Bogen er en nyttig blanding af en specialterminologisk ordbog og et realleksikon. Til de ca. 1.700 opslagsord er der således ikke bare en dansk oversættelse, men for det meste også en længere konkretiserende forklaring med nogle knappe oplysninger om det fænomen, ordet betegner. F.eks. ser man under "Gosstab" ikke bare en dansk oversættelse af den sovjetiske betegnelse bag forkortelsen, nemlig "Statskomiteen for materiel-teknisk forsyning", men også bl.a. en oplysning om, at organet blev oprettet i forbindelse med de økonomiske reformer. Det er klart, at det er yderst begrænset, hvor mange realia der kan medtages inden